

VLAGYISZLAV HODASZEVICS

Vlagyiszlav Hodaszevics (1886-1939) egyike a 20. századi orosz líra elfelejtett, illetve a korábbi szovjet kultúrpolitika által feledésre ítélt nagyjainak. Ennek oka nemcsak az, hogy még az első nagy kiutasítási hullám előtt –

1922-ben – elhagyta hazáját (a kiutasítandók listáján ennek ellenére szerepelt a neve), hanem az is, hogy „lelkileg független” művészként a politikai emigráció számára sem vált igazán érdekessé. A vele egyidőben feltűnt Gumiljovot (szerepelt előző sorozatomban) igazságtalan, szörnyű vége megtartotta a „külső” és „belső” olvasók emlékezetében, így művészi rehabilitációjára is előbb kerülhetett sor; Hodaszevics újrafelfedezése az orosz irodalmi életnek is adóssága még, bár összegyűjtött versei már megjelentek 1989-ben.

Hodaszevics – a nevéből kiderül – lengyel származású, de családja, bár könyvespolcán Miczkiewicz mellett sorakoztak Puskin kötetei, már az ő születése idején orosz kultúrájú volt. A tehetséges fiú gimnazistaként robbant be az irodalmi életbe (mint emigrációbeli társa, Marina Cvetajeva), ugyanakkor utóbb huszonévesen kiadott első két könyvét megtagadta. A szimbolizmus diadala idején jelentkezett – már akkor klasszicistaként, s az orosz költészet klasszikus – gyerzsavini-puskin – hagyományait érezte magáénak mindvégig; legjelentősebb esszéi is Gyerzsavinról és Puskinról szólnak. (Aki a hatvanas években tanult oroszul, emlékszik talán arra a kis olvasmányra, amely az öreg udvari költő és kamaszként is villogóbb tehetségű „utódja” találkozását meséli el – mintha Kazinczy ölelné keblére a siheder Petőfit...) Hodaszevics lírájában igen korán megjelenik az a „hádészi hűvösség” (az antik alvilág hűvössége), amely egész életművét áthatja, s amely magas fokú virtuozitással társul még otthon, a forradalmat követő években megjelent kötetekben. E versei a szellem emberének a háború és a forradalmak végzetszerű barbarizálódásával való szembenállásáról vallanak egy pártosságtól mentes, igaz humanizmus nevében. Ha Hodaszevics líráját összevetjük Gorkij egykorú, korántsem forradalomparti cikkeivel, nem tartjuk rejtélyesnek a nagy „proletáriró” és a nagy „dekadens” húszas évekbeli, emigrációs barátságát.

A költő 1922-ben Berlinbe távozott (legálisan, de a kiutasítást csak hónapokkal megelőzve), majd 1925-től Párizsban élt. Utolsó verseskötete több mint tíz évvel a halála előtt, 1927-ben jelent meg, ezután szinte már csak cikkeket, esszéket írt. (Esszéiről még a *Nagy Szovjet Enciklopédia* is kénytelen volt említést tenni.) Kései korszakának versei meglepik a korábbi,

elvont-filozofikus líráját ismerőket. Ezekben válik „szociális” költővé – lírai hősei a megalázottak és megszorítottak lesznek, a nyilvános vécében onanizáló bolond és a háborús rokkant, a sápadt csaposlány és a gazdagság árnyékában didergő elesettek. De hát a bolsevik forradalom éppen ezeket akarta felemelni! Nem, csak hivatkozott rájuk, s Hódaszevics nagyon jól tudta ezt.

Mi vezetett az elhallgatáshoz? A kilátástalanság érzése, a kielégíthetetlen honvágy? Annak belátása, hogy az élet mindenütt borzalmas, a szép szavak sehol sem segítenek? Vagy az, hogy utolsó alkotó korszakában a végső nyelvi pontosságig-egyszerűséghez jutott, amit már csak a némaság követhet (mint Pilinszky-nél és Ottlik-nál a magyar irodalomban)?

Ki tudja? Az életmű így is teljes. Én fordítói munkám eddigi legfontosabb állomásának tartom, hogy valami keveset visszaadhattam belőle.

Naplómból

Fülsértő minden földi hang,

S a fény is elviselhetetlen,

Akár a fog a megdagadt

Ínyből, kibújna már a lelkem.

titokzatos
Maya fátylát

[illegible]

Forog és kivirít,
akár a

[illegible]

(1922)

[illegible][illegible]

Téboly kerülget engemet,

[illegible]

Ha terhes
asszonyával a
Félkarú a
moziba megy.

Angyaltól
kaptam lantomat,

A világ áttetsző
nekem, -

Ám ő szájtátva
jót mulat

Charlot-
idétlenségeken.

Miért vonszolja
éveit,

Ily nyomorult
hogy is lehet

E békés, jámbor
férfi, míg

Ingujja üresen
fityeg?

Téboly kerülget
engemet,

Ha terhes
asszonyával a

Félkarú hazafele
megy

A mozi után,
éjszaka.

Korbácsomat
előveszem,

Üvöltve
megsuhogtatom,

S az angyalokat
elverem,

S az angyalok a
drótokon

monsieur, ha a pokol

[illegible][illegible][illegible][illegible]

(A **Baka István művei. Publicisztikák, beszélgetések** című kötetből)

[← Előző oldal](#)

[Következő oldal →](#)